

Asociace
pro mezinárodní
otáčky
Association
for International
Affairs

Newsletter

Asijský program

1/2010

leden 2010

Měsíčník o dění na asijském kontinentu

V tomto vydání najdete

Vztahy Japonska a České republiky

Korea – EU: Dohoda o volném obchodu – požehnání nebo prokletí?

Vnější vztahy Barmy

Vzájemné vztahy Mongolska a EU – základní rámec

Seriál: Asijské osobnosti nominované na Nobelovu cenu míru 2009 – Liu Xiaobo

Minianalýzy

Vztahy Japonska a České republiky

Václav Kopecký

Vzájemné vztahy Japonska a České republiky jsou dlouhodobě stabilní a většinou nekonfliktní, pomineme-li občasné problémy japonských firem a českých vlád. V poslední době dominovaly tři hlavní oblasti – nastavení politické agendy v rámci předsednictví Evropské unie, ekonomické vztahy a environmentální spolupráce.

V rámci předsednictví Evropské unie řídila ČR i summit EU-Japonsko, který proběhl v květnu v Praze a předsedal mu prezident Václav Klaus. Hlavními tématy byly klimatické změny a ekonomická krize. Došlo též na diskuzi o dalším vývoji vzájemných vztahů po roce 2011, kdy vyprší Akční plán pro kooperaci EU a Japonska. Celkově však Česká republika jednání nijak neovlivnila, jelikož priority českého předsednictví jako liberalizace obchodu a rozvoj vzdělávání jsou i dlouholetými prioritami EU.

Bilaterální ekonomické vztahy jsou dlouhodobě velmi asymetrické. Česká republika má již od roku 1993 s Japonskem pasivní obchodní bilanci. Import je stabilně přibližně šestkrát vyšší než export. ČR dováží především tzv. high-tech přístroje, elektroniku a automobily. Na druhé straně vyváží především strojírenské produkty a dopravní zařízení. V roce 2009 byl zaznamenán mírný pokles obchodu daný však především globálními podmínkami. Do budoucna je nejvyšší potenciál pro české firmy hlavně v potravinářském a chemickém průmyslu.

Podstatnou událostí posledního roku je obchodování s emisními povolenkami oxidu uhličitého, kterých má Česká republika nadbytek a Japonsko je naopak velmi potřebuje. Zatím byly uzavřeny dvě dohody. První v dubnu přímo japonskou vládou a druhá v září roku 2009 se společností Mitsui & Co. Výtěžek z obou (v řádu miliard korun) je alokován na dotace v rámci projektu Zelená úsporám. Japonsko se tak stalo zatím nejvýznamnějším partnerem v této oblasti.

Korea – EU: Dohoda o volném obchodu – požehnání nebo prokletí?

Petra Prášilová

Korejská republika a Evropská unie podepsaly dne 15. října 2009 dohodu o volném obchodu, která je považována za nejdůležitější obchodní smlouvu 21. století, kterou Unie uzavřela s třetí zemí. Smlouva bude oficiálně představena členskými státy EU na počátku roku 2010. Podpisu předcházely více než dva roky vyjednávání, která začala v květnu 2007.

I přes přetrvávající světovou ekonomickou krizi, kterou nemálo států řeší spíše státním protekcionismem než otevřením trhů, došlo k uzavření kompromisu mezi Evropskou unií a Korejskou republikou, který by měl být velmi výhodný zejména pro evropské poskytovatele služeb, výrobní odvětví a poprvé v historii také pro zemědělce. Obhájci smlouvy o volném obchodu zdůrazňují nejen odstranění cel, které se má vztahovat na 99 % korejského a 96 % evropského zboží, což povede k upevnění pozice evropských výrobců na korejském trhu a k možnosti zvýšit export, ale především odstranění necelních bariér, které se ukázaly jako hlavní překážka vstupu na korejský trh. Korejské představitelé se zavázali změnit některé právní předpisy upravující technické parametry a požadavky zejména pro automobily, elektroniku a léčiva ve prospěch produktů splňující požadavky EU. Catherine Ashton, komisařka pro obchod Evropské komise, hodnotí velmi kladně dopad na evropské zemědělce, kteří budou zproštěni cel až ve výši 35 %, která Korea doposud na zemědělské výrobky uvalovala.

Smlouva o volném obchodu není však pouze oslavována. Ozývají se hlavně evropské výrobci automobilů, kteří nesouhlasí s odstraněním cel pro korejské vozy, argumentují důležitostí automobilového průmyslu pro Unii a ohrožením tisíců pracovních pozic v evropských automobilkách v případě korejské expanze na evropské trhy. Argumenty průmyslníků nejen v automobilové výrobě ale i dalších odvětvích se mohou zdát oprávněné, dokud se na problém nepodíváme z pohledu evropského spotřebitele, pro kterého bude vyšší konkurence na trzích výhodou ve formě nižších cen, vyšší kvality a inovací.

K dalším kontroverzím patří korejská doložka o navracení cel v případě nákupu součástí pro další zpracování z jiných zemí, zejména z Číny, která se týká opět hlavně automobilového průmyslu. Obhájci evropského automobilového průmyslu argumentují proti této doložce narušením hospodářské soutěže a vážným oslabením konkurenceschopnosti evropských producentů. Opět se však nabízí protiargument beroucí v úvahu evropského spotřebitele. Korejská strana by navíc mohla napadnout doložku, která chrání evropský automobilový průmysl. Tato doložka umožňuje znovuzavedení cel na korejská auta v případě přílišné expanze Korejců na evropský trh a ohrožení místních výrobců.

Jelikož Korea stojí v žebříčku ekonomické významnosti pro Evropskou unii na čtvrté příčce (hned za Spojenými státy, Japonskem a Čínou) a zároveň patří mezi jedny z nejsilnějších a nejrychleji rostoucích asijských ekonomik, poslouží smlouva o volném obchodu nejen jako nástroj ekonomického růstu a pomoc při boji s krizí, ale také jako ukázka otevřenosti Evropské unie pro vyjednávání s dalšími asijskými státy.

Vnější vztahy Barmy

Valérie Svobodová

Barma – od roku 1989 vojenská junta prosazuje používání oficiálního názvu země Svaz Myanmar, zkráceně Myanmar – má velké zásoby nerostného bohatství a je také geopoliticky strategickým územím v Asii. Proto mnohé země podporují vládnoucí režim vojenské junty, aby těžily z barského bohatství a nezneřádelily si její vedení. Situace je již léta beze změny a světový postoj zůstává velmi nejednotný.

Mezi největší investory v Barmě patří Čína, Singapur a Thajsko. Evropská unie jednou za rok schvaluje společný postoj vůči Barmě (EU Common Position), ve kterém se jednotlivé státy zavazují k zákazu dovozu dřeva, drahokamů apod. Barma je od roku 1997 také členem ASEANu (Association of South East Asian Nations), jehož základním principem je zásada nevměšování, v případě Barmy se sdružení naopak snaží o její zapojování do mezinárodního obchodu a vytváří jakýsi protipól vůči postoji Evropské unie.

Barma, země velmi bohatá na přírodní zdroje, nyní paradoxně trpí alarmující chudobou, především ve venkovských oblastech. I přes stoupající příjmy z ropy a plynu se ekonomická situace obyvatel rok od roku zhoršuje. V posledních letech Spojené státy americké ještě zpřísnily ekonomické sankce vůči Barmě – zákaz dovozu výrobků z Barmy a poskytování finančních služeb. Většina zahraničních investorů se z Barmy stáhla již dříve kvůli vysoké míře korupce a neprůhlednému podnikatelskému prostředí. Spolupráce a investice pokračují pouze v oblasti těžby ropy, plynu a dřevařství, což vede k velkým environmentálním problémům a katastrofám.

V roce 2007 Evropská unie rozšířila své sankce na drahé kameny a dřevo, Spojené státy ani Evropská unie neudělují víza představitelům vojenské junty a jejím rodinným příslušníkům, stejně jako významným obchodníkům. Barma má ale dobré obchodní vztahy se svými sousedy, především Čínou.

Největším donorem mezinárodní pomoci Barmě je Evropská Komise s podílem 50,3 % oficiální pomoci, poté následuje Japonsko s 29 %. Dalšími donory jsou například Velká Británie, Norsko, Německo, Rakousko a Česká republika (0,6 %). Pro Českou republiku je Barma jednou z prioritních zemí v oblasti lidských práv, poskytnutá pomoc je nyní cílena především na zajištění základních životních potřeb uprchlíků.

Celkově lze říci, že mezinárodní postoj k Barmě je velmi rozdílný, od nepřímé podpory Čínou, po striktní ekonomické sankce Spojených států amerických. Nejednotnost se přenáší i do neschopnosti Rady bezpečnosti OSN, která prozatím kvůli principu veta nebyla schopna schválit

jedinou rezoluci týkající se Barmy. Mezinárodní společenství čeká se skepsí na nadcházející volby, které mají být dle vládních vyjádření završením (či začátkem?) přechodu k demokracii. V praktické rovině se represálie vůči opozici zintenzivňují, Aun Shan Su Tij bylo protiprávně prodlouženo vězení, opozice se nemůže scházet, ekonomická situace je spíše regresivní a Barma se každým rokem více izoluje od okolního světa.

Vzájemné vztahy Mongolska a EU – základní rámec

Pavel Maškarinec

Vzájemné vztahy mezi Mongolskem a EU před rokem 1990 byly velmi omezené a počátek jejich většího rozvoje lze datovat do roku 1989, kdy začalo docházet k zesilování liberalizace mongolského komunistického režimu, a především od roku 1990, kdy Mongolsko zažilo úspěšný přechod k demokracii a první svobodné volby v mongolské historii.

První mise EU, jejímž cílem bylo otevřít diskuzi o obchodní spolupráci, navštívila Mongolsko v říjnu 1990 (tři měsíce po svobodných parlamentních volbách). V roce 1991 získalo Mongolsko přednostní přístup, tzv. zvýhodněný obchodní režim na trhy Evropského společenství (ES) pomocí Všeobecného systému preferencí (Generalized System of Preference) a 16. června 1992 byla v Lucemburku podepsána bilaterální Dohoda o obchodní a ekonomické spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Mongolskem (Agreement on trade and economic cooperation between the European Economic Community and Mongolia) – dohoda vstoupila v platnost k 1. březnu 1993 – pokrývající širokou oblast obchodních a ekonomických vztahů, zohledňující odlišnou rozvinutost obou stran pomocí opatření pro finanční a technickou spolupráci a začleňující závazek obou stran k ochraně lidských práv.

Rozšiřující se spolupráci obou zemí demonstruje i brzké zapojení Mongolska do rozvojových projektů ES, resp. EU. V letech 1992–1993 se Mongolsko zapojilo do programu ALA (Asia Latin America Programme) a následně od roku 1994 do programu TACIS (Technical Assistance for the Central Independent States), jenž byl založen v roce 1990 na podporu technického rozvoje ve státech bývalého Sovětského svazu a v Mongolsku (východní sousedé a partneři EU).

V současnosti (pro období 2007–2013) je podoba spolupráce obou zemí zakotvena v dokumentu Mongolia-European Community. Strategy Paper 2007-2013, v rámci něhož je pro spolupráci s Mongolskem vyčleněno 3–5 miliónů euro ročně a jako hlavní cíle tento dokument stanoví: udržitelný ekonomický a sociální rozvoj, integraci země do globální ekonomiky a boj proti chudobě.

Znakem posilování vzájemných vztahů mezi EU a Mongolskem se stala i návštěva „Trojky“ EU v Mongolsku ve dnech 8. – 9. června 2006. Přestože ovšem rozvoj vzájemných vztahů mezi EU a Mongolskem dosáhl od roku 1990 značného pokroku a EU se posunula na místo třetího největšího obchodního partnera Mongolska, po Číně a Rusku, nepřesahuje podíl EU ve vzájemné obchodní výměně obou zemí desetiprocentní podíl celkového importu a exportu do Mongolska (největším dovozcem zboží do Mongolska je Rusko s 35,5 % před Čínou a EU, a hlavním exportním partnerem Čína s 75,8 %, před Kanadou a EU) a v tomto ohledu má EU značné rezervy, přičemž lze předpokládat, že vztahy EU s Mongolskem by mohlo posílit rozšíření EU na východ, protože

několik nových členských a kandidátských států tradičně udržuje s Mongolskem blízké vztahy s přímým zastoupením v hlavním městě Mongolska Ulánbátaru.

Skutečnost, že pro posílení obchodní výměny s Mongolskem nepředstavuje rozhodující negativní faktor odlehlost Mongolska a jeho vklíněná pozice mezi územím Ruska a Číny, dokládá i výše zmíněné zjištění, že druhým největším exportním partnerem Mongolska není Rusko, ale Kanada a EU si v tomto parametru drží třetí místo těsně před Ruskem.

Seriál: Asijské osobnosti nominované na Nobelovu cenu míru 2009 – Liu Xiaobo, 刘晓波

Třebaže obvykle vybíráme do asijského Newsletteru výhradně události, jež mají přímou spojitost s jeho teritoriem, i my jsme 9. září sledovali vyhlášení Nobelovy ceny míru. Získává ji osobnost, jež „odvedla největší nebo nejlepší práci pro bratrství mezi národy, pro zrušení či redukci existujících armád a pro organizování a prosazování mírových kongresů.“ Roku 2009 cenu získal americký prezident Barack Obama.

Nobelova cena míru patří od roku 1901, kdy byla poprvé udělena k nejvýznamnějším oceněním, jaké může jednatel na světě získat. Snad proto jsou na cenu nominováni a i méně populární lidé mimo okruh politiky. Morální ocenění, jeden z hlavních přínosů ceny, si zaslouží všechny nominované osobnosti asijského regionu pro rok 2009.

Během celkem šestidílného seriálu, Vám představíme následující osobnosti:

1. Chen Guangcheng, 陈光诚 - čínský aktivista za lidská práva (viz [Newsletter 06/2009](#))
2. Gao Zhisheng, 高智晟 - čínský aktivista za lidská práva (viz [Newsletter 07/2009](#))
3. Hu Jia, 胡佳 - čínský aktivista za lidská práva (viz [Newsletter 08/2009](#))
4. Liu Xiaobo, 刘晓波 - čínský aktivista za lidská práva
5. Sun Wenguang, 孙文广 - čínský aktivista za lidská práva
6. Thích Quảng Đức, vietnamský buddhistický mnich

Z důvodu přísného utajení oficiálního seznamu nominovaných a omezeného prostoru Newsletteru, vycházíme z neúplného seznamu předpokládaných nominovaných, zveřejňovaném každoročně Mezinárodním institutem výzkumu míru v Oslu (PRIO).

Věříme, že Vás následující seriál inspiruje nejen morálně, ale že bude i zdrojem dalšího poznání.

Liu Xiaobo, 刘晓波 – aktuální případ osobnosti Charty 08

Jan Trnka

Liu Xiaobo (narozen 1955) je renomovaný literární kritik, esejista a politický aktivista z Pekingu. V letech 2003–2007 předsedal Nezávislému centru čínskému PEN klubu (Duli Zhongguo bihui zhongxin), jenž zastřešuje neoficiální čínskou literaturu. Získal například ocenění organizace Reportéři bez hranic za svobodu tisku (2004) nebo cenu Homo Homini (2009) udělenou společností Člověk v tísni.

Po dokončení PhD na Pekingské univerzitě (Beijing shifan daxue) v roce 1988 působil na několika univerzitách v USA. Roku 1989 ho demokratické hnutí v Číně přitáhlo zpět a Liu se zúčastnil protestů na náměstí Nebeského klidu (Tiananmen) i protestní hladovky. Do vážného konfliktu s čínskou státní mocí se dostal v roce 1996, při zveřejnění svých politických úvah. V nich zpochybnil politický systém jediné strany a vyzval k dialogu čínské vlády s Dalajlámou. Záhy byl odsouzen na tři roky „nápravných“ prací. Trest Liua nezlomil, naopak v této době sepsal některé ze svých básní. Poté, co v roce 2004 kritizoval zneužívání článku o „podvracení státní moci“ k umlčování novinářů, začal být pravidelně sledován a obtěžován policií. Liu pokračoval a stal se spoluautorem čínské Charty 08, jež po vzoru Charty 77 usiluje o dodržování základních lidských práv a svobod.

8. prosince 2008, krátce před zveřejněním Charty 08 byl Liu zadržen. Obvinění mu bylo sděleno po šesti měsících, přičemž soud se jeho případem začal zabývat až 8. prosince 2009. Soud pak proběhl 23. – 25. prosince. Na nesmyslnost obvinění a čínské závazky dodržovat lidská práva upozorňovali aktivisté i vlády USA, Kanady, Austrálie i několika evropských zemí včetně České republiky. Diplomaté ani manželka Liu Xia však nebyli do soudní síně vpuštěni. Liu Xiaobo si za zavřenými dveřmi vyslechl neobvykle tvrdý rozsudek: 11 let žaláře (maximem je 15 let) a 2 roky odejmutí politických práv. Sdělení rozsudku patrně nechyběla dávka havlovské absurdity, neboť byl Liu odsouzen na základě článku o „podvracení státní moci“, jenž samostatně i s ostatními signatáři v Chartě 08 kritizoval.

Odsouzení vyvolalo protesty v Hongkongu, na Liuovu obhajobu vystoupil i dlouholetý komunistický šéfredaktor Lidového deníku (Renmin ribao, People's Daily) Hu Jiwei. Mezinárodní společenství je dosud aférou rozhořčeno, zvláště poté, kdy byl jeho zájem o proces ministerstvem zahraničí kvalifikován jako „hrubé zasahování do čínských vnitřních záležitostí“ (zdroj). Evropský parlament bude požadovat projednání Liuova případu při dalším summitu EU-Čína (tisková zpráva). Prezident Mezinárodního PEN klubu John Ralston zorganizoval petici spisovatelů za Liuovo propuštění a podotkl: „Čína je signatářem mezinárodních smluv a konvencí a nemůže volně jednat proti svým a mezinárodním standardům.“ (zdroj)

Tipy na publikace

East – West Center (Asia Pacific Bulletin, No. 44)

Sokbunthoeun So se ve své analýze The Cambodia-Thailand Conflict: A Test for ASEAN zaměřuje na současný konflikt mezi členy ASEANu Kambodžou a Thajskem s cílem poskytnout odpověď na otázku, zda je ASEAN schopen hrát roli klíčového hráče v řešení sporů mezi svými členy a důsledky tohoto konfliktu pro organizaci samotnou.

East – West Center (Asia Pacific Bulletin, No. 45)

Analýza Kuniko Ashizawy Japan's Approach to Building Peace: A Critical Appraisal and the Way Forward se zaměřuje na přístup Japonska k mírové operaci v Afghánistánu a zapojení země

v dalších ohniscích konfliktů, poté co po návštěvě amerického prezidenta Baracka Obamy japonská vláda Demokratické strany Japonska (DPJ) zečtyřnásobila svůj finanční příspěvek určený na stabilizaci a rekonstrukci Afghánistánu, čímž se Japonsko posunulo do pozice druhého největšího dárce, hned za Spojenými státy.

Pozvánka

Rimini Protokoll

Kdy: středa 3. února od 19.30 hodin

Kde: Nová scéna Národního divadla, Národní 2, Praha 1

Program: Divadelní představení, ve kterém účinkují neherci – členové vietnamských komunit v Praze a Drážďanech

Rok tygra 2010

Kdy: pátek 5. února od 19.00 hodin

Kde: Palác Akropolis, Kubelíkova 27, Praha 3

Program: Songfest.cz je multikulturní hudebně divadelní festival pořádaný zpěvačkou Feng-yün Song a jejím sdružením u příležitosti vítání nového lunárního roku

Newsletter vyjadřuje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátorka projektu: Valérie Svobodová Tajemník: Jan Trnka Minianalýzy: Václav Kopecký, Pavel Maškarinec, Petra Prášilová, Valérie Svobodová Seriál: Jan Trnka Tipy na publikace: Pavel Maškarinec Pozvánka: Valérie Svobodová Grafický návrh: Side2 Šablona: Petr Netuka Sazba: Pavel Maškarinec Kontakt na redakci: newsletter.ap@amo.cz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel./Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz

© Asociace pro mezinárodní otázky 2010
